

BAKİ-TBİLİSİ-QARS DƏMİRYOLUNUN AÇILIŞ MƏRASİMİ TÜRKİYƏ MƏDİYASININ GÜNDƏMİNDƏ

Namiq Əhmədov

Bakı Dövlət Universiteti, Bakı, Azərbaycan
e-mail: tuqay59@mail.ru

Xülasə. Məqalədə Türkiyə mətbuatında Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin işıqlandırılması araşdırılıb. 30 oktyabr 2017-ci il tarixində Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan və Özbəkistanın dövlət və hökumət başçılarının, həmçinin Tacikistan və Türkmənistan nümayəndələrinin iştirakı ilə Bakı-Tbilisi-Qars (BTQ) dəmir yolu xəttinin açılış mərasiminin Türkiyə mediası tərəfindən bölgənin nəqliyyat xəritəsini dəyişdirən bir hadisə kimi qeyd edilmişdir. Bu mövzunun Türkiyənin internet və dövlət mediasında geniş yer alması təhlil edilmişdir.

Açar sözlər: Bakı-Tbilisi-Qars, Orta Asiya, Avropa, Çin, türk mediası.

OPENING CEREMONY OF BAKU-TBILISI-KARS RAILWAY IS ON TURKISH MEDIA AGENDA

Namiq Ahmadov

Baku State University, Baku, Azerbaijan

Abstract. In the article, the coverage of the Baku-Tbilisi-Kars railway line in the Turkish media was investigated. The opening ceremony of the Baku-Tbilisi-Kars (BTQ) railway line with the participation of the heads of state and government of Azerbaijan, Türkiye, Georgia, Kazakhstan and Uzbekistan, as well as representatives of Tajikistan and Turkmenistan hold on October 30, 2017, was reported by the Turkish media as an event that changed the transport map of the region. The wide coverage of this news in the internet and state media of Türkiye was analyzed in the paper.

Keywords: Baku-Tbilisi-Kars, Central Asia, Europe, China, Turkish media.

ЦЕРЕМОНИЯ ОТКРЫТИЯ ЖЕЛЕЗНОЙ ДОРОГИ БАКУ-ТБИЛИСИ-КАРС В ПОВЕСТКЕ ТУРЕЦКИХ СМИ

Намиг Ахмедов

Бакинский государственный университет, Баку, Азербайжан

Резюме. В статье исследовано освещение железнодорожной линии Баку-Тбилиси-Карс в турецких СМИ. 30 октября 2017 года состоялась церемония открытия железнодорожной линии Баку-Тбилиси-Карс (БТК) с участием глав государств и правительств Азербайджана, Турции, Грузии, Казахстана и Узбекистана, а также представителей Таджикистана и Туркменистана, был освещен турецкими СМИ как событие, изменившее транспортную карту региона. В статье проанализировано широкое освещение этой темы в Интернете и государственных СМИ Турции.

Ключевые слова: Баку-Тбилиси-Карс, Центральная Азия, Европа, Китай, турецкие СМИ.

---

1. Giriş

Azərbaycanın həyata keçirdiyi möhtəşəm qlobal layihələr dünyanın diqqətini özünə cəlb etməklə, həm də Azərbaycanı inkişaf etmiş Avropa dövlətlərinin əsas tərəfdaşlarından birinə çevirmişdir. Bu gün dünyanın ən ciddi güc mərkəzləri ölkəmizlə əməkdaşlıqdan təkcə məmnunluqlarını ifadə etmir, eyni zamanda bu əməkdaşlığın bundan sonra da geniş bir şəkildə davam etdiriləcəyini, bu münasibətlərin enerji, nəqliyyat və digər iqtisadi sahələrdə daha da genişləndirilməsini olduqca önəmli və vacib hesab edirlər. “Ölkəmizin təşəbbüsü ilə həyata keçirilən və bir çox dövlətlərin iştirakçısı olduğu, artıq dünyanın enerji xəritəsini dəyişən Cənub

Qaz Dəhlizi (CQD) layihəsi, həmçinin, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti beynəlxalq əməkdaşlığa, sülhə və təhlükəsizliyə mühüm töhfədir.

Dünyanın inkişaf etmiş dövlətləri, həmçinin iri şirkətləri Azərbaycanı bu layihələrin təşəbbüskarı və icraçısı kimi tanıyır. Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinin birinci mərhələsinin işə salınması mərasimi zamanı da bunun şahidi olduq. Hətta o vaxtlar ABŞ Prezidenti Donald Tramp öz ölkəsi ilə Azərbaycan arasında mövcud olan əməkdaşlıq əlaqələrini yüksək qiymətləndirmiş və bu əməkdaşlığın davam etdirilməsinə sadıq olduğunu bəyan etmişdir [5].

Yaddan çıxarmayaq ki, hələ xeyli əvvəl erməni lobbisinin təzyiqləri ilə Bakı-Tbilisi-Qars (BTQ) layihəsinin maliyyələşməsinə qəbul etməyən ABŞ sonralar həqiqətə çevrilən layihəyə tam başqa mövqedən yanaşmağa başladı. Təbii ki, iqtisadi maraqların ortaya qoyduğu kifayət qədər geniş arqumentlər Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun böyük potensialını təsdiq etməkdə idi. Nəhayət, 2017-ci il oktyabrın 30-da baş tutan təntənəli açılış mərasimi vaxtı ilə “xəyal” adlandırılan bu layihənin reallığını da təsdiq etdi. Bununla da bu mövzu bütün dünya mətbuatının diqqətini çəkdi, o cümlədən bütün türk mediası gerçəkləşən Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin açılışını manşet xəbəri kimi təqdim etdi.

2. Siyasi cəhətdən sülh və sabitlik, sosial baxımdan rifah layihəsi

Artıq 2017-ci ilin 30 oktyabrı tarixə qovuşsa da, önəmli bir gün kimi müasir dünya düzənində yaddaşlarda qalmaqdadır. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun açılışı ilə reallaşan bu tarixi gündə Bakıda keçirilən təntənəli mərasimdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, Qazaxıstanın Baş naziri Bakırtjan Sqintayev, Gürcüstanın Baş naziri Giorgi Kvirikaşvili, Özbəkistanın Baş naziri Abdulla Aripov, həmçinin Tacikistan və Türkmənistan respublikalarından nümayəndə heyətləri iştirak edirdilər. Əslində bu tərkib özü də layihənin dəyərini ortaya qoyan faktlardandır. Layihə haqqında liderlərinin söylədikləri də bu dəyərləri təsdiq etməkdədir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin “Bakı-Tbilisi-Qars tarixi layihədir, qlobal layihədir. Bu layihə ölkələri bir-birinə daha yaxın edəcək”, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın “...belə bir yolun regionumuza faydası yalnız iqtisadi cəhətdən olmayacaq. Layihə siyasi cəhətdən sülh, təhlükəsizlik və sabitlik, sosial baxımdan rifah gətirəcək, yük və sərnişin daşınması ilə yanaşı, məlumat mübadiləsi ilə də ölkələrimizin qlobal inkişafına töhfə verəcək”, Qazaxıstanın Baş naziri Bakırtjan Sqintayevin “Dəhliz bütün Cənubi Qafqaz regionunun sabit və təhlükəsiz inkişafına stimül olacaq”, Gürcüstanın Baş naziri Giorgi Kvirikaşvilinin “Biz şadiq ki, Çin və Avropa İttifaqının ticari tranzit xəritəsində bu marşrut yeni “Orta Dəhliz” rolunu oynayır” kimi ifadələri [1] layihənin nə qədər böyük əhəmiyyəti olduğunu bir daha vurğulayır.

Hələ 2007-ci il fevralın 7-də Gürcüstanda Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin iştirakı ilə üçtərəfli regional əməkdaşlıq sammiti sənədlərinin imzalanması ilə tarixi bir layihənin təməlinin qoyulması haqqında xəbərlər mətbuatın gündəmini zəbt etmişdi. Layihə Azərbaycanın regionda və beynəlxalq aləmdə artan nüfuzunun göstəricisi olmaqla yanaşı,

regionun nəqliyyat xəritəsini də dəyişdirəcək, Xəzər hövzəsi regionunun və Orta Asiya ölkələrinin Avropa və Çin ilə nəqliyyat əlaqələrinin qurulmasında xüsusi rol oynayacaq bir hadisə kimi təqdim olunmaqda idi. Amma bunun heç də xarici ölkələrin, hətta super güclərin, xüsusilə erməni lobbilərinin təzyiqi olmadan ötüşdüyünü demək olmazdı. Bu təzyiqlərin "...ən diqqət çəkəni ABŞ-dan gəldi. Xüsusilə ABŞ Konqresinin erməni məsələlərinə cavabdeh qrupunun Nümayəndələr Palatasına təqdim etdiyi sənəddə göstərilirdi ki, bu dəmir yolunun tikintisinə yardım göstərməyi Birləşmiş Ştatların şirkətlərinə qadağan edirlər. Konqresmenlərin fikrinə görə, "Qars-Gümrü dəmir yolunu kənarında qoymaq və Ermənistana iqtisadi və ticarət sahəsində ziyan vurmaq ABŞ-ın uzunmüddətli regional maraqlarına zərbə vurur. Konqresmenlərin təkidi 2007-ci ildə onunla nəticələndi ki, ABŞ Konqresi Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun maliyyələşdirilməsini ABŞ şirkətlərinə qadağan edən qanun qəbul etdi" [11]. Amma 2017-ci il oktyabrın 30-da baş tutan təntənəli açılış mərasimi başqa reallıqları ortaya qoydu.

Türkiyə KİV-lərinin dərc etdiyi ayrı-ayrı xəbərlərinin üzərində ətraflı dayanmadan öncə diqqətə çatdırım ki, nüfuzlu "TRT Haber" kanalı BTQ dəmir yolunun açılış mərasimindən xeyli öncə, hətta bir il əvvəl də geniş reportajlar yaymış (6), açılış mərasimindən sonra bu fəaliyyətini daha da genişləndirmişdir. "TRT Haber" "Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu açıldı" [8], "A haber" "Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu səfərlərinə başlanıldı" [3], NTV "Ortaq uğur" [13], "Habertürk" "Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti açıldı" [2] başlıqlı xəbərləri ilə açılış mərasimini geniş işıqlandırmış, təqdimatları ilə layihənin siyasi və iqtisadi uğurları haqqında ətraflı fikir yarada bilmişdilər. "Anadolu" Agentliyi gün ərzində mövzu ətrafında ondan çox məlumat yaymışdır.

3. Avrasiya nəqliyyat xəritəsinin önəmli hissəsi

Qardaş ölkə KİV-ləri açılış mərasimində iştirak edən nüfuzlu qonaqların çıxışlarından statlar gətirərək BTQ dəmir yolu xəttinin Avrasiyanın sosial həyatına təsir imkanlarını təhlil edən xəbərləri ilə diqqət mərkəzində olmuşlar. Türkiyənin bir neçə yüz minlik tirajlı qəzetlərinin manşetə çıxarılan bu mövzu, baxış sayı milyona çatan internet portalları, sosial şəbəkədəki səhifələrin gündəmində olmuş, əyalət mediasında da ən aktual mövzusu kimi işıqlandırılmışdır.

"Axşam" qəzeti manşetə çıxardığı xəbərində bildirir: "Dəmir İpək Yolu xəttinin ilk rəsmi qatarı Bakıda keçirilən açılış mərasimindən sonra yola düşdü. BTQ dəmir yolu xətti Şərqi-Qərbi enerji-nəqliyyat dəhlizinin əsas elementlərindən olmaqla, beynəlxalq birlik tərəfindən ali məqsəd kimi region üçün bəyan edilmiş davamlı iqtisadi artıma və rifahın yüksəldilməsinə yol açacaq". Xəbərdə BTQ layihəsinin yaranma tarixi haqqında da ətraflı məlumat verilir. Dəmir yolu bağlantısı layihəsi ilə bağlı danışıqlara hələ 1993-cü ilin iyulunda Ankara şəhərində keçirilmiş Türkiyə-Gürcüstan arasında Qarışıq Nəqliyyat Komissiyasının iclasında başlanıldığı bildirilir və ondan sonrakı 11 ildə bu sahədə heç bir irəliləyiş olmadığı qeyd edilir: "Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev 2004-cü ilin iyununda Tbilisidə rəsmi səfərdə olarkən Gürcüstanın o vaxtkı Prezidenti Mixeil Saakaşvili ilə keçirdiyi mətbuat konfransında Gürcüstandan Türkiyəyə

dəmir yolu tikintisinin layihəsini dəstəklədiyini və Azərbaycanın da bu layihədə iştiraka hazır olduğunu ortaya qoyur. Nəhayət, həmin tarix 30 oktyabr 2017-ci ildə gerçəklilyə çevrildi” [10].

Türkiyənin ən populyar qəzetlərindən olan “Hürriyyət” bu hadisəsini “Tarixi an” [15] adlandırır və 1-ci səhifəsində layihədən danışır. Açılış mərasimində çıxış edən dövlət və hökumət rəhbərlərinin fikirlərinə yer ayıran qəzet bildirir: “Beş lider 14 ölkəni bir-birinə bağlayan layihənin son çivlərini çaldı” [15]. Həcər Boyaçoğlunun “Kesintiziz Londra-Pekin” [11] yazısı ilə mövzu davam etdirilir: “Gələcək üçün çox önəmli addımlar atılır. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti 1 milyon sərnişin və 6,5 milyon ton yükdaşıma qabiliyyətinə malik olacaq. Bu dəmir yolu xəttinin daşıma imkanları 2030-cu ildə isə 3 milyon sərnişin, 17 milyon ton yükə çatacaq”. Qeyd edək ki, qəzet bir gün əvvəl də dərc etdiyi “Dəmir ipək yolu açılır” [7] məqaləsində “Londondan qalxan qatar Pekinə qədər gedə biləcək”, “İki aylıq yolu 15 günə düşürəcək”, “Bir milyon sərnişin” yarımbaşlıqlarında layihə haqqında ətraflı məlumatlara yer ayırmışdır. “Hürriyyət”in həmin sayında A3 formatlı səhifənin yarısı qədər bir həcmdə “BTQ dəmiryolu xətti açılır. Saat 14.00, Bakı, Azərbaycan” təqdimatı da yer alır [4].

Türkiyənin digər nəşri-“Milliyyət” qəzeti isə “Əsrin layihəsi” başlıqlı xəbərin təqdimatını “İllərdir böyük həyəcanla gözlənilən gün” alt başlığı ilə tamamlayır: “Bakıda Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin istismara verilməsi ilə bağlı açılış mərasimi keçirildi. İllərdir böyük həyəcanla və səbirsizliklə gözlənilən gün gəlib çatdı. Nəhayət, ilk qatar Bakıdan Qarsa yola düşdü”[9].

“Habertürk” Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin fikirlərinə daha çox yer verir və bildirir ki, dəmir yolu xətti ilə bağlı ilkin mərhələdə 5 milyon, sonrakı mərhələdə 17 milyon, ondan sonra isə daha böyük həcmdə yüklərin daşınması nəzərdə tutulur. Bu yolun fəaliyyəti nəticəsində yol boyunca yerləşən ölkələr arasındakı ticarət dövriyyəsi ilə yanaşı, qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu da artacaq, bu yoldan istifadə edən bütün ölkələr arasında əməkdaşlıq daha da dərinləşəcəkdir [12].

“Yeni Şəfəq” qəzetinin verdiyi xəbərdə dəmir yolunun iqtisadi səmərəsi nəzərə çatdırılmaqla onun ölkələrarası münasibtlərə də önəmli təsirindən danışılır: “Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu Avrasiyanın nəqliyyat xəritəsinin önəmli hissəsinə çevrilir. Ölkələr arasındakı ticarət dövriyyəsi ilə yanaşı, qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu da artacaq, bu yoldan istifadə edən bütün ölkələr arasında əməkdaşlıq dərinləşəcək” [19].

“Türkiyə” qəzeti açılış mərasimi haqqında xəbəri manşetində verir. Prezident İlham Əliyev və Rəcəb Tayyib Ərdoğanın fikirlərinə geniş yer ayrılan məqalədə bildirilir ki, Çindən gələn yük Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsi sayəsində “Orta dəhliz” vasitəsilə 12-15 gündə Avropa İttifaqı ölkələrinə çatacaq [18].

“Sabah” qəzeti də BTQ-nin açılış mərasimini oxuculara “Üç ölkə, tək ürək, ortaq nailiyyət” başlıqlı xəbərlə çatdırıb: “Budur, tarixi an: Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunda ilk qatar belə hərəkət etdi. Dövlət və hökumət başçıları Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin çivlərini vurdular və yoldəyişən qurğunu işə saldılar. Bununla da Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti ilə

hərəkət edən ilk yük qatarı yola salındı. Dövlət başçıları qatarla açılış mərasiminin keçirildiyi Ələt limanından Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti ilə Ələt dəmir yolu stansiyasına yola düşdülər” [17].

“Star” qəzeti də BTQ-nin açılış mərasimində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışına xüsusi yer ayırır. “Şərqdən Qərbə doğru uzanan mədəniyyət körpüsü” başlıqlı məqalədə dəmir yolunun 846 kilometr olduğu qeyd olunur. Xəttin 504 kilometrlik hissəsi Azərbaycanın ərazisindən, 263 kilometr Gürcüstandan keçir. Yolun 79 kilometr isə Türkiyə ərazisindədir” [16].

Türkiyənin rəsmi “Anadolu” Agentliyinin xəbərində qeyd olunur ki, BTQ-nin istismara verilməsi ilə həm bərə, həm də konteyner-vaqon daşımaları daha da inkişaf edəcəkdir. Bu isə beynəlxalq daşımalarda mühüm rol oynayır. “Doğan Xəbər Agentliyi”, “TRT Avaz”, “TGRT” telekanalları, “Karar”, “Təqvim”, “Milli qazete”, “Akit” qəzetləri, “Haberler.com”, “Sanalbasin.com”, “Yurtgazetesi.com.tr”, “Habersitesi.com”, “Kanal5.com.tr” “Aydinlik.com.tr”, “24.com.tr”, “Timeturk.com”, “Gercekgundem.com”, “İnternethaber.com” və digər media orqanları da Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin açılış mərasimi ilə bağlı xəbərlərə geniş yer ayırmışlar.

Nəticə. BTQ layihəsinin açılış mərasiminə təqdim olunmuş yazıların sayının çoxluğunu nəzərə alsaq, onların hər biri haqqında ayrı-ayrılıqda nəinki danışmaq, hətta adlarını belə bir məqalə çərçivəsində çəkmək mümkün deyildir. Amma ümumiləşdirilmiş bir anlamda söyləmək olar ki, bütün bu xəbərlərin məzmununda iki önəmli məsələ diqqəti cəlb edir: birincisi BTQ-nin iqtisadi, ikincisi də siyasi əhəmiyyəti.

Bu layihə sayəsində Azərbaycan ilə yanaşı, Gürcüstan və Türkiyə də tranzit daşımalarından yüksək gəlir əldə edəcək. Bu yol istifadəyə verildəndən sonra mövcud yükdaşımlarla müqayisədə zaman fərqi iki dəfəyədək azalması müşahidə olunacaq ki, bu da layihənin iqtisadi səmərəsini daha da artırır. Çindən İngiltərə, Fransa, Almaniya kimi Avropa ölkələrinə yükdaşıma müddəti təxminən BTQ-nin istifadəyə başlaması ilə 45-62 gündən 12-15 günə enəcək. Bu o deməkdir ki, Çindən Avropaya göndərilən yüklər BTQ xətti ilə əvvəlki dövrdəki müddətin dördüdə biri qədər vaxt ərzində ünvanına çatmış olacaq. Bu Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin əhəmiyyətini, onun təhlükəsizliyini, etibarlılığını, sürət və vaxt tezliyini aydın göstərir.

BTQ iqtisadi üstünlükləri ilə yanaşı, siyasi baxımdan da sülh, təhlükəsizlik, sabitlik və sosial rifahı yaxşılaşdıracaq, yük və sərnişin axını ilə bərabər, məlumat axını ilə də ölkələrin qlobal müstəvidə inkişafına dəyərli töhfəsini verəcəkdir.

Ədəbiyyat

1. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun açılış mərasimi keçirilib, “Xalq qəzeti”, 31 oktyabr 2017.
2. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti açıldı, “Habertürk” kanalı, 31 oktyabr 2017.
3. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu səfərlərinə başlandı, “A haber” kanalı, 31 oktyabr 2017.

4. BTQ dəmiryolu xətti açılır, Saat 14.00, Bakı, Azərbaycan, “Hürriyyət” qəzeti, 30 oktyabr 2017.
5. Bədəlov Ə., ABŞ Prezidenti Azərbaycanın həyata keçirdiyi layihələri dəstəkləyir, “Xalq qəzeti”, 19 avqust 2018, s.1.
6. Cəmil Doğaç İpek, “Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu və əhəmiyyəti”, TRT-Azərbaycan, “Türkiyə və Avrasiya gündəmi” verlişi, 30 oktyabr 2017.
7. Dəmir ipək yolu açılır, “Hürriyyət” qəzeti, 30 oktyabr 2017.
8. Əsrin layihəsi həyata keçdi: Bakı-Tiflis-Qars dəmiryolu açıldı, TRT-Azərbaycan, 30 oktyabr 2017. <http://www.trt.net.tr/azerbaycan/turkiy/2017/10/30/srin-layih-si-h-yata-kecdi-baki-tiflis-qars-d-miryolu-acildi-837204>
9. Əsrin layihəsi, İllərdir böyük həyəcanla gözlənilən gün, “Milliyyət” qəzeti, 31 oktyabr 2017.
10. Firavanlığa ilk səfər, “Axşam” qəzeti, 31 oktyabr 2017.
11. Boyacıoğlu H.U., Kesintiziz Londra-Pekin, “Hürriyyət” qəzeti, 31 oktyabr 2017.
12. İpək körpü, “Habertürk” qəzeti, 31 oktyabr 2017.
13. Ortaq uğur, NTV kanalı, 31 oktyabr 2017.
14. Rüstəmov İ., BTQ: qitələri birləşdirən dəmir yolu, “Xalq qəzeti”, 3 dekabr 2017.
15. Tarixi an, “Hürriyyət” qəzeti, 31 oktyabr 2017.
16. Şərqdən Qərbə mədəniyyət körpüsü, “Star” qəzeti, 31 oktyabr 2017.
17. Üç ölkə, tək ürək, ortaq nailiyyət, “Sabah” qəzeti, 31 oktyabr 2017.
18. Yeni dünya dəmir yolu xətti, “Türkiyə” qəzeti, 31 oktyabr 2017.
19. Yüzüllük səfər, “Yeni Şəfəq” qəzeti, 31 oktyabr 2017.